

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نپاشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

لیکوال او شناند: نظر محمد مطمئن

۲۸ اکتوبر ۲۰۱۵

لیکوال؛ نظرونه او لیدونه

تول انسانان ازاد او خپلواک دي، هر څوک بويه خپل نظر او فکر يې. د اسلام مبارک دين او اخلاق د انسان د بشپړې ازادۍ له پاره لارښوونه کوي، ولي د الله جل جلاله د سنتو مخالف ځينې کسان، ټولني او حتی حکومتونه د انسانانو د غلامولو په فکر کې دي. ستونزه له همدې ځايه راولاړېږي چې چاته د خپل نظر د څرگندولو حق ورنه کړل شي. ډېری وخت د نظر دغه ډول سانسور په ټولنه کې د انفجار لامل شي. وروستی عربي پسرلی هم د دغسې يوه فکري او نظري سانسور يو انفجار کښلی شو.

بېلابېل نظرونه او اندونه په ټولنو کې شتون لري، اوس زموږ د هيواد د شرايطو په نظر کې نيولو سره د نظرونو، اندونو او بيان ازادي اړوند لاندې جوړښت وجود لري:

لومړی: هغه ليکوال، ژورنالست، شاعر او د سياسي چارو شنونکی چې خپله ازادي په هر ډول شرايطو کې ساتل غواړي، دغه ډله کسان ډير لږ دي، دوی د هيڅ ډلې تر مادې، دولتي او يا هم تهديد تر تاثير لاندې ځان نه راولي، بلکې د خپلو خلکو حقيقي تصوير وړاندې کول غواړي، داسې تصوير چې د خپل ولس ملي گټې يې پکې خوندي وي. ولي ممکن ده چې دغه ډله په عقيدوي لحاظ او ځينو نورو ټکو کې له بېلابېلو اړخونو سره مشترکات ولري، او هر هغه کار چې د ولس په گټه وي، هغه که د هرې ډلې له خوا وي، هغه ته په مثبت نظر گوري، د هرې ډلې ښه ته ښه او بد ته بد وايي، همدې ډلې خپل ځان ته د بيان ازادي او د ولس خدمت هدف ټاکلي وي، د هيڅ ډول مادې او نورو امتيازونو تر تاثير لاندې نه راځي.

دغه ډلې ته سخته ده چې له نيوکو او غبرگونو سره دي مخ نه شي، حتی په يو وخت کې د بېلابېلو ډلو او بېلابېلو نظرونو لرونکو کسانو له نيوکو او غبرگونو سره مخ کېږي. همدا لامل دی چې هميش دغه د حق ويونکي او په ازادي باور لرونکي د ليکوالو، ژورنالستانو، شاعرانو او سياسي شنونکو ډله کوچنۍ وي او له بېلابېلو ستونزو سره مخ کېږي.

دویم: هغه ليکوال، ژورنالست، شاعر او د سياسي چارو شنونکی چې ځان کومې ځانگړې ډلې ته منسوبوي، دوی ځان ته حق ورکوي چې د خپلې ډلې په گټه تبليغات وکړي او هدف يې دا وي چې د خپلې ډلې اړوند د عام ولس ذهنيت مثبت لورته واړوي، دغه ډله ليکوالان، ژورنالستان، شاعران او سياسي شنونکي معلوم وي، د دوی خپل

قناعت همدا وي چې د کومې ځانگړې ډلې له پاره کار وکړي او د خپلې ډلې د مشرانو مرسته او همکاري له ځان سره لري.

درېم: هغه ليکوال، ژورنالست، شاعر او د سياسي چارو شنونکی چې د معلوم معاش په مقابل کې کار کوي، هر څوک چې ورته معاش ورکوي د هغه له پاره خدمت کوي، خپل هدف نه لري، ځان په کومې ډلې پورې مربوط نه گڼي او نه د کومې ځانگړې ډلې او نه هم د کوم ځانگړي هدف له پاره کار کوي .

تاسي د هيواد او انيس ورځپاڼې وگورئ، داسې بناغلي شته چې د بېلابېلو حکومتونو په وخت کې په يادو ورځپاڼو کې يې کار کړی او د هر حکومت د تگلارې مطابق خپلې ليکنې، شعرونه او سياسي تبصرې خلکو ته وړاندې کوي، همدا ډول د کابل راډيو او کابل ټلويزون يې بل ښه مثال کيدای شي. دلته قضاوت نه کوو چې څوک ښه دي څوک نه، يوازې د ليکوالو نظر خاوندانو کتگورۍ جلا کوو .

څلورم: داسې ډله ده چې نوم او نښان يې نشته، په مستعار او پردي نوم باندې د معاش په مقابل کې د پرديو د اهدافو له پاره کار کوي، دوی همدې ته گمارل شوي وي چې د ادارې له خوا کوم څه ورته ويل کيږي هغه په منظم ډول سره عملي کړي، که په خپل نوم دغه ډول کار کوي، بيا خو يې خلک پېژني، ډله او تگلاره يې خلکو ته معلومه وي، ځکه همدا ډله کسان په کومې ځانگړې ډلې پورې تړلي وي او يا خو به د حکومت له پاره چوپړ کوي، نو له دې امله ده چې په پرديو نومونو ليکنې، شعرونه، راپورونه او تبصرې په ټولنيزو رسنيو او ځينو ځانگړو او پټو ادارو په ورځپاڼو او مجلو کې وړاندې کوي.

د دوی لويه موخه داوي چې له نابنده ادرس څخه ملي گټو ته د ژمن انسان په ډول په ځينو ازادو کسانو نيوکې وکړي او د هغوی شخصيت تر سوال لاندې راولي، همدا ډول غواړي په پرديو نومونو خپل د مخالفې ډلې ليکوال، ژورنالست، شاعر او سياسي شنونکي تخریب کړي. جالبه دا ده، چې دوی سره له دې چې د واکمنو په گټه او ننگه هم ليکنه کوي او د هر هغه ليکوال او نظر خاوند پر ضد ليکنه کوي چې له حکومت سره متفاوت نظر لري؛ خو بيا هم پر خپل نوم دغه ليکل نه شي کولای.

دوی د دويمې او درېمې گتگورې مختلط ترکیب دی، ځان يې کومې ځانگړې ډلې ته منسوب کړي وي خو معاش هم ورته مهم وي، که معاش نه وي بيا کار نه کوي .

ځينې داسې کسان هم شته چې دا په ډله کې نه راځي، البته تر ډېره سياستوال ډاکار کوي، د خپل ځان د شهرت له پاره داسې ليکنه کوي چې د نورو سياستوالو او چارواکو توجه خپل ځان او شخصيت ته جلب کړي، ډاکار ځينې خپله کوي او ځينې بيا نورو ملگرو ليکوالو ته دنده سپاري، کله دهمدې تاکتيک له مخې همدغه کسان په لوړو دندو هم گمارل کيږي.

همدغه کار ځينې ځوان او بي تجربې ليکوال، ژورنالست او سياسي شنونکی هم کوی، په بل نوم ليکنه داسې ترتيب کوي چې د ځان په گټه او د ځان مهم بنودلو له پاره پکې جملي کارول شوي وي، هدف يې داوي چې ځان خلکو ته په خپله خو په مستعار نوم ور وښيي، چې ډير وخت د دغه ډول ليکنو تفکيک ليکوالان په اسانۍ سره کولای شي.

له دې وروها خوا ممکن ځينې داسې نورې کټه گورۍ هم ولري، مثلاً ځينې کسان يواځې د مذهبي افراطيت له پاره کار کوي، ځينې کسان د اهل تسنن مذهب او ځينې يې د اهل تشيع مذهب، ځينې يې د سلفيت، ځينې يې د يهوديت، ځينې يې د عيسويت، ځينې يې د سيکولريزم، ځينې يې د بوديزم او هندويزم او ځينې يې د نورو مذهبو له پاره کار کوي.

اوس که ښه څير شو، نو لومړی ډله کسان هغه څوک دي چې په لاندې ټولو کتگوريو کې به په يو نه يو ډول رقيبېان ولري.

د هیواد په اوسنیو شرایطو کې ځوانو لیکوالو، ژورنالستانو، شاعرانو او د سیاسي چارو شنونکو ته اړینه ده چې د یو بل د نظر، نیوکې، سپارښتنې زغم ولري، مسایل په علمي ډول سره بحث کړي، مناقشه یي علمي وي، سالمو او رغنده انتقادونو او سپارښتنو ته غاړه کېږدي.

په دې هیله چې د جنگ، تاوتریخوالي او د بنمې پر ځای زموږ ځوان کهول د سولې، امن، یووالي او هیواد د پرمختګ له پاره خپل استعدادونه وکاروي.